

שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן

**"ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה' שדך לא תזרע
וכרמך לא תזמר" (ויקרא כה, ד).**

**מדוע זכתה שנת השמטה לתאר "שבת שבתון", למה לא די בתאר "שבת הארץ"
(ויקרא כה, ו)?**

שנת היזבל אינה "שבת שבתון"

וראה זה פלא, "וקדשתם את שנת החמשים שנה.. יזבל הוא שנת החמשים שנה.. כי יזבל הוא קדש תהיה לכם" (ויקרא כה, י"ב), שנת היזבל בה שובתים מכל מלאכת האדמה כמו בשנת השמטה, ובנוסף משחררים את העבדים והשדות חוזרות לבעליהן, היא אינה זוכה לתאר "שבת שבתון" אלא מסתפקת בתאר "יזבל היא". מדוע?

יום הכפורים "שבת שבתון"

"כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. שבת שבתון היא לכם ועניתם את נפשתיכם חקת עולם" (ויקרא טז, ל-לא). אנו מוצאים כי גם יום הכפורים זכה לתאר "שבת שבתון", מה הסבה לכה?

זמן שחרור העבדים בתחילת שנת היזבל

"והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הכפורים תעבירו שופר בכל ארצכם" (ויקרא כה, ט).

באחד בתשרי ראש השנה ליובלות. יובלות באחד בתשרי הוא, יובלות ב' בתשרי הוא, דכתיב (ויקרא כה, ט) "ביום הכפורים תעבירו שופר"? הא מני, רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא היא, דתניא (ויקרא כה, י) "וקדשתם את שנת החמשים שנה" מה תלמוד לומר? לפי שנאמר ביום הכפורים, יכול לא תהא מתקדשת אלא מיום הכפורים ואילן, תלמוד לומר "וקדשתם את שנת החמשים", מלמד שמתקדשת והולכת מתחלתה, מכאן אמר ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא, מראש השנה עד יום הכפורים לא היו עבדים נפטרים לבתיהן, ולא משתעבדין לאדוניהם, אלא אוכלין ושותין ושמחין ועטרותיהן בראשיהן, כיון שהגיע יום הכפורים, תקעו בית דין בשופר, נפטרו עבדים לבתיהן, ושדות חוזרות לבעליהן (ר"ה ח: ילקוט שמעוני תרנט).

מדוע לא שחררו העבדים לבתיהם, ולא החזרו השדות לבעליהם, מיד בראש השנה של שנת היזבל? מדוע בחרה התורה לדחות את השחרור וההחזרה בפעל עד יום הכפורים? האם יש קשר כלשהו בין השמטה והיזבל ליום הכפורים?

מהות "שבת שבתון"

שבת שבתון - יש אומרים: שְׁבִיתָהּ לַנֶּפֶשׁ וְלַגּוּף. ואחרים אמרו: שהוא שְׁבִיתָהּ הַשְּׁבִיתָה שְׁאִין לַמַּעֲלָה מִמֶּנָּה וּשְׁנִיָּהֶם שְׁמוֹת, פֶּעַם יָבוֹא זֶה קֹדֶם זֶה וְהֵם שְׁוִים וְאִינוּ רְחוּק (אבן עזרא ויקרא טז, לא). מְדַבְּרִים אֵלֶּיךָ שֶׁל הָאָבֶן עֲזָרָא מִשְׁמַע שְׁכָפִילוֹת הַלְשׁוֹן בָּאָה לֹאמַר שִׁישׁ כָּאֵן תּוֹסֶפֶת נּוֹסֶפֶת, תּוֹסֶפֶת בְּמִסְפָּר הַדְּבָרִים עֲלֵיהֶן נִצְטָוִינוּ לְשָׁבוֹת, אוֹ תּוֹסֶפֶת בְּחִשְׁבּוֹת, בְּעֲלִיוֹנוֹת וּבִקְדֻשָּׁה שֶׁל שַׁבָּת זוּ.

באור "שבת שבתון" ביום הכפורים

תָּנוּ רַבֵּי רַבָּה וְרַב יוֹסֵף בְּשָׁאֵר סְפָרֵי דְּבֵי רַב, מִנֵּין לְיוֹם הַכְּפוּרִים שְׁאִסּוּר בְּרַחֲיָצָה בְּסִיכָה וּבִנְעִילַת הַסַּנְדֵּל וּבִתְשָׁמִישׁ הַמָּטָה, תִּלְמוּד לֹאמַר (ויקרא טז, לא) שְׁבִיתוֹן שָׁבוֹת (יומא עד.). בְּיוֹם הַכְּפוּרִים מִצְוִים לְשָׁבוֹת בְּאִסּוּרֵי מְלָאכָה כְּמוֹ בְּשַׁבָּת, וּבְנוֹסֵף מִצְוִים בְּתוֹסֶפֶת הַחֲמִשָּׁה עֲנוּיִים, בְּחִמּוּשֵׁי הַעֲנוּיִים מֵרָאָה הָאָדָם שֶׁהוּא מְקָרִיב אֶת כָּל כָּלוּ, חֲלָבֹו וְדָמֹו לַשָּׁמַיִם, אִם כֶּף בְּרוּר מְדוּעַ נִקְרָא יוֹם הַכְּפוּרִים "שַׁבָּת שַׁבָּתוֹן" שֶׁהִרִי יֵשׁ בּוֹ תּוֹסֶפֶת בְּדְבָרִים שְׁנִצְטָוִינוּ עֲלֵיהֶם וְגַם תּוֹסֶפֶת בְּחִשְׁבּוֹת.

באור "שבת שבתון" בשנת השמטה

כְּתִיב בַּתּוֹרָה: "זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְגו'...", כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וְגו'". הוֹרָה לָנוּ הַפְּתוּחַ בְּזֶה, שֶׁעֲנִין שַׁבָּת הוּא שְׁרֵשׁ הָאֱמוּנָה לִידַע שֶׁהָעוֹלָם הוּא מְחֻדָּשׁ, וְכִיּוֹן שֶׁבָּרָא הַכֹּל, הוּא אֲדוֹן עַל הַכֹּל, וְאֶנְחֵנוּ עֹבְדֵי וּמַחֲבִיבִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ וּלְעַבְדּוֹ בְּכָל גּוּפֵינוּ וְנַשְׁמוֹתֵינוּ וּמִמּוֹנֵנוּ, כִּי הַכֹּל שָׁלוֹ. וְהַזְהִירָה הַתּוֹרָה עַל שְׁמִירַת הַשַּׁבָּת שְׁתִּים עָשָׂר פְּעָמִים. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרָנָם לְבָרָכָה: כָּל הַמַּשְׁמֵר אֶת הַשַּׁבָּת כְּאֵלֹו מְקִיִּים כָּל הַתּוֹרָה, וְכָל הַמַּחֲלֵל הַשַּׁבָּת כְּאֵלֹו כֹּפֵר בְּכָל הַתּוֹרָה כְּלָהּ, וְהַכֹּל מִטַּעַם הַנִּזְכָּר לַעֲלִיל דֵּהוּא שְׁרֵשׁ הָאֱמוּנָה (משנה ברורה בהקדמה להלכות שבת).

בְּשַׁבָּת פּוֹסֵק הָאָדָם מִמְּלָאכָתוֹ לְיוֹם אֶחָד בְּשָׁבוּעַ, כְּדִי לְהַזְכִּיר לוֹ אֶת שְׁרֵשׁ הָאֱמוּנָה בַּה' שֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם בְּשֵׁשֶׁת יָמִים. וְכִיּוֹן שֶׁבָּרָא הַכֹּל, הוּא אֲדוֹן עַל הַכֹּל, וְאֶנְחֵנוּ עֹבְדֵי וּמַחֲבִיבִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ וּלְעַבְדּוֹ בְּכָל גּוּפֵינוּ וְנַשְׁמוֹתֵינוּ וּמִמּוֹנֵנוּ, כִּי הַכֹּל שָׁלוֹ. בְּשַׁנַּת הַשְּׁמִטָּה הָאָדָם עוֹלָה לְדֶרֶגָה גְּבוּהָה יוֹתֵר, הוּא מְפַסֵּיק אֶת עֲבוֹדָתוֹ בַּשָּׂדֶה לְמִשְׁךְ שָׁנָה שְׁלֵמָה, בְּשָׁנָה זוֹ הוּא לּוֹמֵד הַלָּכָה לְמַעֲשֵׂה לְבָטֵחַ בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹם יוֹם, הוּא לּוֹמֵד לְהַפִּיר בְּכֶף, שֶׁלֹא זֶה בְּלִבְד שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם בְּשֵׁשֶׁת יָמִי הַבְּרִיאָה, אֲלֹא הוּא זֵן וּמִפְרִינֵס לְכָל, בְּכָל יוֹם וּבְכָל רֵגַע, "וְכִי תֹאמְרוּ מָה נֹאכֵל בְּשָׁנָה הַשְּׁבִיעִת הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נֶאֱסָף אֶת תְּבוּאַתָּנוּ. וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי לָכֶם בְּשָׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעָשִׂיתָ אֶת תְּבוּאַתָּה לְשִׁלֵּשׁ הַשָּׁנִים" (ויקרא כה, כ-כא). בְּשַׁנַּת הַשְּׁמִטָּה אֵין יוֹתֵר צוּוּיִים מֵאֲשֶׁר בְּשַׁבָּת, אֲבָל הַחֲשִׁיבוֹת, הַעֲלִיָּה לְדֶרֶגָה גְּבוּהָה יוֹתֵר בְּאֱמוּנָה וּבִטְחוֹן בַּה', הִיא הַנּוֹתֶנֶת לְשַׁנַּת הַשְּׁמִטָּה אֶת הַזְכוּת לַתָּאֵר "שַׁבָּת שַׁבָּתוֹן".

מהות שנת היובל

"וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וּקְרַאתֶם דְּרוֹר בְּאָרֶץ לְכָל יֹשְׁבֵיהָ יוֹבֵל הוּא תַּהֲיֶה לָכֶם וּשְׁבַתָּם אִישׁ אֶל אַחֲזָתוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תִּשְׁבּוּ. יוֹבֵל הוּא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה תַּהֲיֶה לָכֶם לֹא תִזְרְעוּ וְלֹא תִקְצְרוּ אֶת סְפִיחֶיהָ וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת נִזְרֶיהָ" (ויקרא כה, י-יא). שְׁנַת הַיּוֹבֵל נִמְצָאת בְּדֶרֶגָה גְּבוּהָה וְעֲלִיוֹנָה עוֹד יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה, כִּי לֹא זֶה בְּלִבְד

שְׁהָאָדָם שׁוֹבֵת מִמְּלָאכֶת הָאָרֶץ לְמִשְׁךְ שָׁנָה שְׁלֵמָה כְּמוֹ בַּשָּׁנָה הַשְּׁמִטָּה, אֲלֵא הוּא מְשַׁחֵרֵר מֵאֲחִיזָתוֹ בַּעֲבָדִים וּבַשְּׁדוֹת לְצִמְיֻתוֹת, הוּא לּוֹמֵד לְהַשְׁלִיךְ אֶת יְהוָה לְחִלּוּטִין עַל ה' שֶׁהוּא יְכַלְכְּלוֹ מִכָּאן וְאִילָּה, אִם כֵּן, מִדּוּעַ לֹא זָכְתָה שָׁנַת הַיּוֹבֵל לְתֵאֵר הַמִּיחָד "שְׁבֵת שְׁבֵתוֹן", הִיא הָרִי עֲלִיּוֹנָה יוֹתֵר מִשְׁתֵּי הַסְּבּוֹת גַּם יַחַד, יֵשׁ בָּהּ צוּוּיִים נּוֹסְפִים שְׁאִין בַּשְּׁבֵת וּבַשְּׁמִטָּה, וּבְצוּוּיִים אֵלּוּ טְמוּנָה גַּם חֲשִׁיבוֹת וְעֲלִיּוֹנוֹת שֶׁהוּא מְשַׁחֵרֵר מֵאֲחִיזָתוֹ בַּעֲבָדִים וּבַשְּׁדוֹת לְצִמְיֻתוֹת?

הַסְּבָה שְׁשָׁנַת הַיּוֹבֵל אֵינָה "שְׁבֵת שְׁבֵתוֹן"

"יּוֹבֵל הוּא" - שָׁנָה זֹאת מְבַדֵּלֶת מִשָּׂאֵר שָׁנִים בְּנִקְיַבֶּת שֵׁם לָהּ לְבִדָּה, וּמָה שְׁמָהּ יּוֹבֵל שְׁמָהּ, עַל שֵׁם תִּקְיַעַת שׁוֹפָר (רש"י ויקרא כה, י').

וּלְפִי דַעֲתִי לֹא קָרָאוּ הַכְּתוּב יוֹבֵל עַל הַתִּקְיָעָה רַק עַל הַדְּרוֹר, כִּי לֹא הִזְכִּיר הַשֵּׁם הַזֶּה בְּכַתּוּב הָרִאשׁוֹן שֶׁאָמַר וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה, אֲבָל אָמַר וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בְּאָרֶץ לְכָל יֹשְׁבֶיהָ, שִׁיְהִיו כָּלֶם בְּנֵי חֲרִין לְדוֹר בְּכָל מְקוֹם שִׁירְצוֹ, וְאָמַר יוֹבֵל הוּא, שְׁבָהּ יוֹבֵל כָּל אִישׁ אֶל אֲחִיזָתוֹ וְאֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ (רמב"ן ויקרא כה, י').

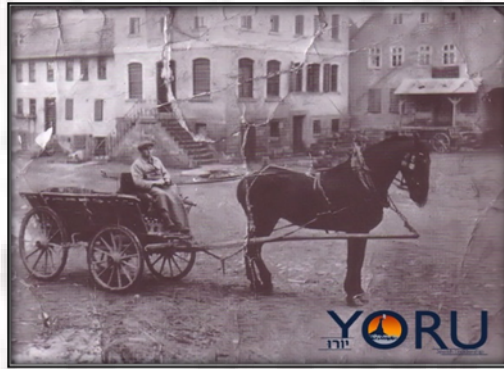
לְמִרּוֹת הַמַּחֲלָקֶת בֵּין רִש"י לְרַמְבַּ"ן בְּפִרוּשׁ הַכְּתוּב "יּוֹבֵל", שְׁנֵיהֶם מְסַכְּיִמִים שֶׁשָּׁנַת הַיּוֹבֵל מְבַדֵּלֶת מִשָּׂאֵר שָׁנִים בְּנִקְיַבֶּת שֵׁם לָהּ לְבִדָּה. שָׁנַת הַשְּׁמִטָּה זָכְתָה אִמָּנָם לְתֵאֵר הַנִּכְבָּד "שְׁבֵת שְׁבֵתוֹן", אֲבָל שֵׁם הַעֶצֶם שֶׁלָּהּ לֹא שׁוּנָה, הוּא נִשָּׂאֵר הַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית "וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שְׁבֵת שְׁבֵתוֹן". שָׁנַת הַיּוֹבֵל לַעֲמֵת זֹאת לֹא נִזְקְקָה לְתֵאֵר הַמְּכַבָּד "שְׁבֵת שְׁבֵתוֹן" כִּי הַתּוֹרָה נִתְּנָה לָהּ שֵׁם עֶצֶם חֲדָשׁ וּמִיחָד "יּוֹבֵל", בְּהַבְדֵּלֶת שָׁנָה זוֹ בְּשֵׁם עֶצֶם מִיחָד, מֵרֵאָה הַתּוֹרָה אֶת גְּדוּלְתָּהּ וְעֲלִיּוֹנוֹתָהּ עַל כָּל הַשָּׁנִים הָאֲחֵרוֹת כּוֹלֵל שָׁנַת הַשְּׁמִטָּה, וְכָל זֶה בְּגִלּוֹל הַצּוּוִי הַמִּיחָד שֶׁל "וּשְׁבַתְּם אִישׁ אֶל אֲחִיזָתוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תֵּשְׁבוּ", שֶׁעַל יְדֵהּ עוֹלָה הָאָדָם לְדֶרֶגָה הַנִּעֲלָה בָּהּ הוּא מְכִיר בְּבוֹרָא הָעוֹלָם, מְשַׁחֵרֵר מֵאֲחִיזָתוֹ בַּעֲבָדִים וּבַשְּׁדוֹת לְצִמְיֻתוֹת, וּלּוֹמֵד לְהַשְׁלִיךְ אֶת יְהוָה לְחִלּוּטִין עַל ה', "הַשְׁלֵךְ עַל ה' יְהִבֶךָ וְהוּא יְכַלְכְּלֶךָ" וְעַל יְדֵי כֶּף יִזְכֶּה שִׁיְקִים בּוֹ "לֹא יִתֵּן לָעוֹלָם מוֹט לְצַדִּיק" (תהלים נה, כג).

הַסְּבָה שֶׁהַעֲבָדִים לֹא שִׁחְרְרוּ מִיַּד בְּתַחֲלַת שָׁנַת הַיּוֹבֵל

הַתּוֹרָה מְצִיָּה לְדַחוֹת אֶת שִׁחְרוּר הָעֲבָדִים לְבִתְיָהֶם, וְאֶת הַחֲזֵרַת הַשְּׁדוֹת לְבַעֲלֵיהֶם לְיוֹם הַכְּפוּרִים, כְּדֵי שֶׁאָדָם לֹא יִטְעֶה לַחֲשֹׁב שֶׁשָּׁנַת הַיּוֹבֵל פְּחוּתָהּ בְּדֶרֶגָתָהּ מִ"שְׁבֵת שְׁבֵתוֹן", אֲלֵא אֲדִרְבָּה גְּדוּלָּה יוֹתֵר, וְכוֹלֵלֶת בְּתוֹכָהּ אֶת דֶּרֶגַת וּקְדָשׁ שְׁבֵת שְׁבֵתוֹן. יוֹם הַכְּפוּרִים בּוֹ מֵרֵאָה הָאָדָם אֶת אֲמוּנָתוֹ וּבִטְחוֹנוֹ בַּה', עַל יְדֵי אִסּוּרֵי הַמְּלָאכָה וְהָעֲנּוּיִים, הוּא הַיּוֹם הַמִּתְאַיֵּם בְּיוֹתֵר לְהַבִּיא מֵהַפֶּחַ אֶל הַפֶּעַל אֶת הַדֶּרֶגָה הַגְּבוּהָה עוֹד יוֹתֵר שֶׁל הָאֲמוּנָה וְהַבִּטְחוֹן בַּה' בַּשָּׁנָה הַיּוֹבֵל בָּהּ הוּא מְשַׁלֵּךְ לְחִלּוּטִין אֶת יְהוָה עַל ה'.

סְכּוּם

הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה נּוֹתֶנֶת לָנוּ אֶת מִצְוֹת, הַשְּׁבֵת, יוֹם הַכְּפוּרִים, הַשְּׁמִטָּה וְהַיּוֹבֵל, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֹּר תָּמִיד אֶת שֶׁרֶשׁ הָאֲמוּנָה לִידַע שֶׁהָעוֹלָם הוּא מְחֻדָּשׁ, וְכִיּוֹן שֶׁבְּרָא הַכֹּל, הוּא אֲדוֹן עַל הַכֹּל, וְאֲנַחְנוּ עֲבָדָיו וּמַחֲבִיבִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ וּלְעַבְדּוֹ בְּכָל גּוּפִינוּ וּנְשִׁמוֹתֵינוּ וּמִמּוֹנֵנוּ, כִּי הַכֹּל שָׁלוֹ. וְעַל יְדֵי מִצְוֹת אֵלּוּ אֲנוּ זֹכִים לַעֲלוֹת בְּמַדְרָגוֹת הָאֲמוּנָה דֶּרֶגָה אַחֵר דֶּרֶגָה.

סיפורים משלים ועובדות מהחפץ חיים משלבים בפרשת השבוע - פרשת בהר

בטחון מלא בה'

איש כפרי הולך בדרך כאשר הוא נושא על כתפו שק מלא תבואה במשקל מאה וחמשה קילוגרם.

סוס ועגלה חולפים על פניו במהירות. העגלון שם לב לפתע להולך הרגל הסוחר על גבו שק כה כבד, הוא מרחם עליו, עוצר מיד את הסוס, ומציע לו להניח את השק בעגלה שלו.

הכפרי מוריד את השק מכתפו, מניחה על הארץ, פותח את השק, מוציא ממנו חמשה קילו תבואה ומכניס אותה לתוך שקית קטנה, הוא סוגר את השק עם יתרת התבואה במשקל מאה קילו, מרים את השק ומניח אותו בתוך העגלה.

פונה אליו העגלון: ר' יהודי! אני מתפלא עליך, אני הסכמתי לקחת את השק שלך בעגלה שלי, ומבחינתי אין כל הבדל אם זה יהיה עוד חמשה קילו, תניח גם את השקית הקטנה, כך תוכל ללכת בחפזיות ללא כל משא.

אותו הדבר הוא עם בחור שדורש נדוניה מהורי הפלה שלו. סך כל הנדוניה יכול להספיק לו למשך שנה או שנתיים, מה הוא יעשה אחר כך, כשיגמר להשתמש בכל כספי הנדוניה? הוא הלא יהיה חייב לבטח בה' שיזון אותו, אז אם הוא יכול לבטח בה' למשך עשרות רבות של שנים, מדוע שלא יבטח בה' למשך עוד שנה או שנתיים?!

זה בדיוק מה שאומר הפתוב: "השלק על ה' יהבך", תשליך על ה' את כל החבילה, ואל תשאיר לעצמך שום דבר.

(הרב שמואל גריינימן "מאה סיפורים ומשלים מהחפץ חיים" – תרגום מידיש הרב משה ליב הכהן הלבפשטט) ©

"כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה'... וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעת הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו. וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשית את התבואה לשלש השנים" (ויקרא כה, ב, כ-כא). רבי שלמה אפרים מלוינטשיץ כותב בפרושו על התורה "כלי יקר": אומר אני שטעם מצוה זו היא להשריש את ישראל במדת האמונה והבטחון בה'.